

Jak se učí budoucím učitelům on–line?

Miroslava Černochová, Stanislav Šiňor¹

Abstrakt: *Na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze již několik let používáme v přípravě učitelů LearningSpace. Jedná se o standardní softwarové řešení VLE (Virtual Learning Environment), které umožňuje realizovat distanční výuku prostřednictvím Internetu. Příspěvek shrnuje zkušenosti s on–line podporou prezenční výuky předmětů zaměřených na utváření a rozvíjení pedagogických kompetencí budoucích učitelů aplikovat informační a komunikační technologie (ICT) do své budoucí profese učitele. Příspěvek je doplněn ukázkami on–line kurzů dostupných přes Internet a několika výsledky zpracování dotazníků zadaných studentům, kteří absolvovali on–line formy výuky na PedF UK v Praze.*

Úvod

Počítačové sítě lze využívat k výuce. Pomocí sítě může učitel i s použitím dostupných programových prostředků prezentovat učební materiály, komunikovat se studenty a rovněž je i zkoušet.

Pro potřeby pravidelné a systematicky organizované výuky se vyvíjejí různé systémy typu VLE (Virtual Learning Environment), nabízející učitelé určité „pohodlí“ pro řízení on–line forem výuky ([1], [2]). Z těch nejznámějších zmíníme například Web Course in a Box², WebCT, (používá se například na ČVUT v Praze), nebo LearningSpace (používá se na MFF UK a PedF UK v Praze). Všechny tyto systémy nabízejí nástroje ke komunikaci a interakci žáků mezi sebou navzájem, žáků s učiteli, s učebními materiály, k vývoji, distribuci a prezentaci učebních materiálů, studijních zdrojů, nástroje ke sdílení materiálů, k testování studentů a evaluaci jejich výsledků.

Jak používáme LearningSpace na PedF UK v Praze

Na PedF UK v Praze v přípravě učitelů seznamujeme budoucí učitele s problematikou on–line forem výuky v různých vyučovacích předmětech ([3], [4], [5]) s cílem poskytnout studentům určitá teoretická východiska, vyzkoušet se studenty on–line formu výuky, získat praktické zkušenosti s on–line učením a v některých případech i s vývojem vlastních on–line kurzů. Proč? Protože se domníváme, že budoucí učitelé by měli být připraveni na on–line formy výuky, měli by poznat jak výhody, tak slabiny takových forem vzdělávání, jejichž význam v době Internetu a požadavku na celoživotní učení neustále roste.

On–line formy výuky v přípravě ICT koordinátorů

Na PedF UK v Praze lze studovat magisterské studium učitelství technické výchovy se specializací na informační technologie. Absolventi tohoto studia mohou ve školách působit jako učitelé předmětů orientovaných na práci s informačními a komunikačními technologiemi (ICT), ale i jako ICT koordinátoři, s nimiž počítá Koncepce státní informační politiky přijatá vládou ČR na jaře 2000 (<http://www.msmt.cz>).

Do učebního plánu výše zmíněného studijního oboru je zařazeno několik didakticky orientovaných předmětů: Edukační technologie (3. ročník), „ICT ve vzdělávání“ (4. ročník), Evaluace a využití programů pro školu (4. ročník) a „Didaktika informační technologie“ (5. ročník).

¹(miroslava.cernochova@pedf.cuni.cz, stanislav.sinor@pedf.cuni.cz) Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, M. Rettigové 4, Praha 1, tel.(02)21900240

²(<http://maddock.com>)

K podpoře výuky některých z těchto předmětů mají studenti k dispozici prostřednictvím Internetu a WWW prohlížeče on-line kurzy vytvořené v LearningSpace³. On-line kurz zpřístupňuje studentům jednak studijní materiály k probíraným tématům, jednak slouží ke vzájemné spolupráci mezi studenty a ke kontrole a hodnocení zadaných úkolů. V některých dalších předmětech slouží on-line kurz spíše ke spolupráci a komunikaci, k pokračování „výuky“ a ke společnému sdílení výsledků studentských prací, někteří studenti se zapojují do tvorby studijních materiálů on-line kurzu. V jiných předmětech on-line kurz plní funkci komplexního on-line kurzu, který neslouží jen jako podpora prezenční výuky, ale i jako konkrétní model vzdělávání na Internetu, pomocí kterého studenti získávají zkušenosti s online formami vzdělávání.

Assignment / Assessment - Status	Points Received	Points Possible	Details
▼ Petr Sochman			
▼ Modulo 7 - ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA			
▼ ČÁST 2: TEST ZNALOSTÍ	11	13 výborně ✓	
Q1 - IEA	1	1	
Q2 - LOGO	1	1	
Q3 - Pojem technologie	2	4	
Q4 - EU a Internet ve škole	2	2	
Q5 - Vzdělávací program	2	2	
Q6 - LOGO	1	1	
Q7 - celoživotní učení	1	1	
Q8 - LOGO	1	1	
▼ Modulo 7 - Část 1: TEORETICKÁ ČÁST			
Část 1: TEORETICKÁ ČÁST	80	100 výborně ✓	

Obr. 1: Výsledky studentů - on-line zkouška z předmětu Didaktika informační technologie

Ze zkušeností s on-line výukou

Zkušenosti studentů s on-line podporou výuky s použitím programového řešení LearningSpace zjišťujeme pomocí dotazníku, který zadáváme studentům 5. ročníku po vykonání on-line zkoušky z předmětu Didaktika informační technologie (obr. 2). Tito studenti jsou už zkušenými uživateli Internetu a počítačových sítí, mají za sebou pedagogickou praxi, zvládají na poměrně dobré úrovni základy pedagogických a psychologických oborů, takže jsou schopni seriózně se vyjadřovat a zhodnotit své zkušenosti. Jejich pohledy jsou pro nás cennou zpětnou vazbou a východiskem pro další výuku a pedagogickou práci.

1. **Dotazník:** Dotazník sestává ze tří částí, obsahuje sadu výroků, pomocí škály -2 až 2 respondent vyjadřuje míru shody s výrokem (-2 = naprostý nesouhlas; 0 = nevím, nemohu posoudit; 2 = naprostý souhlas), otázky s otevřenou odpovědí (č. 15: Co vám při práci

³(<http://chaos.pedf.cuni.cz>)

s on-line kurzem nejvíce vadilo?, č. 16: Co Vám při studiu on-line kurzu naopak nejvíce vyhovovalo?), několik otázek s výběrem odpovědi.

2. Respondenti: 5 studentů 5. ročníku magisterského studia učitelství technické výchovy se specializací na IT.
3. Ukázka struktury on-line kurzu:

- ▼ Modulo 2 - ICT V OSNOVÁCH ZŠ
 - Cíle
 - ✓ Naslouchá: Vidělosti programy pro ZŠ (from 02/07/2001 to 02/15/2001)
 - ✓ Naslouchá: Koncepce SP (from 02/07/2001 to 02/15/2001)
 - ✓ Naslouchá: Břhá kniha (from 02/07/2001 to 02/15/2001)
 - ✓ Naslouchá: Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (from 02/07/2001 to 02/15/2001)
 - Úloha 2-1 (from 02/07/2001 to 02/15/2001)
 - Literatura
- ▼ Modulo 3 - PRÁCE S POČÍTAČEM
- ▼ Modulo 4 - NEPOVINNÉ VOLITELNÉ PŘEDMĚTY NA ZŠ
- ▼ Modulo 5 - VÝZKUM
- ▼ Modulo 6 - SYSTÉM PODPORY PRO ŠKOLY A UČITELE
- ▼ Modulo 7 - ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA
 - POKYNY KE ZKOUŠCE (dua: 03/06/2001)
 - Část 1: TEORETICKÁ ČÁST (1 termín) (from 01/30/2001 to 02/06/2001)
 - Nejprve se otázkou, zda jste připraveni na test. (1 termín) (dua: 02/06/2001)
 - ČÁST 2: TEST ZNALOSTÍ (1 termín) (dua: 02/06/2001)
 - Část 1: TEORETICKÁ ČÁST (2 termín) (from 02/16/2001 to 03/06/2001)
 - Nejprve se otázkou (2 termín) (from 02/14/2001 to 02/25/2001)
 - Část 2: TEST ZNALOSTÍ (2 termín) (from 02/14/2001 to 02/25/2001)

Obr. 2 Ukázka struktury on-line kurzu K43_00 k předmětu Didaktika informační technologie

4. Některé výsledky získané z dotazníků:

průměrná hodnota,
resp. nejčastější
slovní odpověď'

otázka

0

Pomocí on-line kurzu se mi učilo podstatně lépe, než kdybych měl(a) k dispozici skripta.

-2

Studijní materiály v on-line kurzu mi při přípravě ke zkoušce nepomohly.

odpoledne,
bylo to různě

Kdy jste pracoval(a) s on-line kurzem nejčastěji

1,333

Díky studijním materiálům on-line kurzu jsem se hodně naučil(a) z předmětu Didaktika IT

- 1,7 Zkušenosti s on-line kurzem mi budou k ničemu, protože takto se nikde jinde neučí.
- 2 Zkušenost s tímto on-line kurzem posloužila velmi dobře k mému pochopení, co to je on-line výuka a učení.
- 0,7 Uvítal(a) bych takovou formu distančního vzdělávání prostřednictvím Internetu místo pravidelné docházky na semináře na fakultu, protože bych se mohl(a) věnovat svému zaměstnání nebo koníčkům.
- 0,33 Studium jen čistě formou on-line kurzů by mi jako studentovi připadalo daleko náročnější a komplikovanější nežli pravidelně se zúčastňovat výuky v seminářích a na přednáškách
- 2 Provedení a forma studijních materiálů on-line kurzu mi vyhovovaly.
- 2 Oceňuji, že díky Schedule mi bylo jasné, co se po mně vyžaduje, co je cílem, co si mám procvičit a promyslet.
- 1,3 Údaje v Profles o účastnících kurzu mi připadaly zbytečné.
- 1,67 Když jsem potřeboval(a) nějaký konkrétní studijní materiál, tak jsem neměl(a) žádné problémy jej v on-line kurzu najít.

Závěr

On-line formy výuky přinášejí řadu učitelům a jejich studentům řadu výhod, ale i problémů.

Příprava, aktualizace studijních materiálů on-line kurzu jsou velice časově náročné a podstatně se liší od tvorby studijních textů v tištěné podobě.

Vlastní on-line výuka znamená pro učitele, aby byl neustále k dispozici studentům připraven odpovídat na dotazy, radit, sledovat průběh aktivit, vyhodnocovat výsledky studentů, pro on-line učitele výuka večer ani o víkendu nekončí, neboť studenti se učí a čekají na odpovědi učitele a svých spolužáků i o víkendu, svátcích, v noci.

Literatura

- [1] Lustigová,Z., Černochová,M. On-line learning aneb učení v síti? In: Sborník semináře POŠKOLE 98. s. 64-69. Ed. Karel Vosátka. Lázně Sedmihorky, 15.-18. 4. 1998.
- [2] Jakobsdottir,S., Myrdal,S., Agústsson,H., Kearney,N.A. On-line Distance Learning Environment and Tools to Create It: Design Based on Theory and Practice. In: Aspect of Media Education. Strategic Imperatives in the Information Age. Yliopistopaino, 1998. Ed. Seppo Tella. ISBN 951-45-8283-7.
- [3] Černochová,M. Závěrečná zpráva o výsledcích řešení. Vývoj a ověření modelu distančního vzdělávání v oblasti informační výchovy na bázi současných možností sítě Internet. Projekt GAUK. Praha : PedF UK, 2001.

- [4] Černochová,M., Siňor,S. eDIHO aneb jak učíme budoucí učitele na PedF UK v Praze učit on-line. In: Sborník semináře POŠKOLE 2001. Praha : Vydavatelství ČVUT, 2001. s.120-122. ISBN 80-01-02364-8.
- [5] Černochová,M., Siňor,S. Next steps with the on-line support of education? Conference Internet Based Education. FMFI UK Bratislava, 7.února 2001. Dostupný z <URL: <http://www.uniba.sk/kravcik/ibe2001/programme.htm>>.
- [6] Černochová,M., Siňor,S. První zkušenosti z výuky předmětu didaktika informační technologie na PedF UK v Praze. In: Sborník POŠKOLE 2000. Ed: Mannová,B.-Černochová,M.-Siňor,S. Praha : Ediční středisko ČVUT, 2000. s. 113-119. ISBN 80-02172-6.